

MATERIALELE CONFERINȚEI

științifice cu participare internațională

„FARMACIA ETICĂ: ISTORIE, REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE”

dedicată memoriei **Vasile Procopișin** –

Patriarhul farmaciei Moldave, doctor habilitat în

științe farmaceutice, profesor universitar și

Nadejda Ciobanu, doctor în științe farmaceutice,

conferențiar universitar

Chișinău 19-21 aprilie 2018

CONFERINȚA

organiată de
Catedra de farmacie socială „Vasile Procopișin”

sub patronatul
**Universității de Stat de Medicină și Farmacie
”Nicolae Testemițanu”**

Facultății de Farmacie

cu suportul
Asociației Farmaciștilor din Republica Moldova

"Farmacia etică: istorie, realități și perspective", conferință științifică cu participare internațională (2018 ; Chișinău). Conferința științifică cu participare internațională "Farmacia etică: istorie, realități și perspective" : dedicată memoriei Vasile Procopișin - Patriarhul farmaciei Moldave, doctor habilitat în științe farmaceutice, profesor universitar și Nadejda Ciobanu, doctor în științe farmaceutice, conferențiar universitar,

Chișinău 19-21 aprilie 2018. - [Chișinău] : S. n., 2018 (Tipogr. "Imprint Star"). - 267 p. : fig., tab.

Antetit.: Univ. de Stat de Medicină și Farmacie "Nicolae Testemițanu", Fac. de Farmacie, Catedra de Farmacie Soc. "Vasile Procopișin". - Texte : lb. rom., engl. - Rez.: lb. rom., engl. - Referințe bibliogr. la sfârșitul art. - 100 ex.

ISBN 978-9975-3159-5-1.

615:378.661(478-25)(082)=135.1=111

F 23

**PATRIMONIUL ȘTIINȚIFIC AL PROFESORULUI VASILE PROCOPIȘIN
ÎN CONTEXT CONTEMPORAN**

Mihail BRUMĂREL*, Vladimir SAFTA, Stela ADAUJI

*Catedra de farmacie socială "Vasile Procopișin", Universitatea de Stat de
Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Republica Moldova*

14

Autor corespondent*: mihail.brumărel@usmf.md

***„Ce rămâne oare (din noi) în amintirea celorlalți,
după moarte?... Numai amintirea ochilor și a
privirilor cu care ne-am relevat dragostea,
pentru oameni și pentru lume.”***

(Constantin Brăncuși)

Activitatea științifică de bază, profesorul Vasile Procopișin și-a consacrat-o problemelor de optimizare a asistenței cu medicamente a populației, în deosebi prin integrarea asistenței medicale și asistenței farmaceutice la diverse nivele de conducere a ocrotirii sănătății, de pregătire și perfecționare profesională a cadrelor farmaceutice.

Asigurarea unității dintre asistența medicală și cea farmaceutică a constituit dominanta cercetărilor Sale științifice, dar și un principiu de organizare și activitate a asistenței farmaceutice, pe care l-a promovat în activitatea organizatorică și didactică.

Primele cercetări și lucrări științifice, realizate împreună cu renumitul savant medic – organizator al ocrotirii sănătății V. I. Cant și cu ilustrul savant și martir al neamului Nicolae Testemițanu, au fost axate pe argumentarea amplasării optime a rețelei de farmacii în localitățile rurale din Republica Moldova, având ca principiu general tocmai „unitatea” despre care am menționat.

Teza de doctor cu tema „Argumentarea necesităților și perspectivele amplasării rețelei de farmacii în raioanele sătești ale RSS Moldovenești” o susține în 1969. În această lucrare, pentru prima dată a fost aplicată metoda programării liniare pentru optimizarea amplasării rețelei de farmacii în localitățile rurale. Metoda a permis selectarea, din toate variantele posibile de amplasare a farmaciilor, a celei care asigura nu doar accesul populației la medicamente, ci și atingerea efectului economic maximal pentru farmacie.

Ca criterii și argumente forte pentru optimizare au servit cheltuielile minime de timp ale populației pentru procurarea medicamentelor și accesul maximal a asistenței cu medicamente pentru cetățenii din localitățile rurale.

Implementarea rezultatelor acestui studiu a contribuit la organizarea unei rețele moderne de farmacii rurale, implicit la dezvoltarea ascendentă a sistemului farmaceutic din localitățile rurale.

Ulterior, principiile și metodele elaborate și aplicate de savantul Vasile Procopișin au fost utilizate și în alte regiuni din fosta URSS și nu numai: Regiunea Răsăritului Depărtat, Tadjikistan, Bulgaria.

Analiza ulterioară a indicatorilor tradiționali ce caracterizează funcționarea sistemului de sănătate, inclusiv a subsistemului farmaceutic, a evidențiat absența unui indicator ce ar caracteriza gradul de integrare a asistenței medicale și cea farmaceutică.

În baza analizei continuă a indicatorilor tradiționali în funcționarea sistemului de sănătate și a subsistemului farmaceutic a fost elaborat un coeficient integrat de modelare a unității dintre asistența medicală cu cea farmaceutică, care demonstrează gradul de integrare a acțiunilor întreprinse de instituțiile medico-sanitare și întreprinderile farmaceutice. Analiza dinamicii acestui coeficient a permis să fie argumentată prognoza dezvoltării asistenței medicale și a celei farmaceutice în condiții de calitate.

Ulterior profesorul Vasile Procopișin și-a punctat direcțiile de perspectivă în activitatea științifică:

- ✓ dezvoltarea bazei teoretice și a principiilor metodice de integrare a asistenței medicale cu cea farmaceutică;
- ✓ studii de management orientate spre optimizarea sistemului farmaceutic al Republicii Moldova și a activității farmaceutice desfășurate în cadrul acestui sistem;
- ✓ perfecționarea pregătirii cadrelor de farmaciști și altele.

Metodologia unității medicinei și farmaciei se bazează pe noțiunile filozofice de integrare, unitate și diversitate, parte și întreg etc. Aplicarea lor derivă din necesitățile obiective ale ocrotirii sănătății, mai cu seamă a unității asistenței medicale cu cea farmaceutică, care devine extrem de actuală în condițiile economiei de piață.

Au urmat apoi ani de căutări și cercetări orientate spre perfecționarea sistemului farmaceutic și optimizarea asistenței cu medicamente la diverse nivele de asistență medicală.

În 1987 susține cu succes teza de doctor habilitat „Bazele teoretice și principiile metodice de integrare a asistenței medicale și asistenței cu medicamente a populației”. Lucrarea abordează principiile integrării asistenței farmaceutice cu cea medicală, în condiții de perfecționare a ocrotirii sănătății, pe baza dezvoltării accelerate a societății, a economiei și a progresului tehnico-științific.

Profesorul Vasile Procopișin elaborează metode noi de evaluare a situației din sectorul de asistență cu medicamente: analiza și planificarea interdependenței dintre activitatea întreprinderilor farmaceutice și a instituțiilor medico-sanitare, analiza automatizată a recepturii, ca factor ce reflectă această interdependență, studiul plenitudinii utilizării de către personalul medical al sortimentului disponibil de medicamente, crearea și organizarea activității Comisiilor pentru utilizarea rațională a medicamentelor, repartizarea și controlul utilizării lor, studiul factorilor ce influențează farmacoterapia rațională în condiții de staționar.

Pornind de la ideea că antrenarea abilităților practice în perioada studiilor are un impact definitoriu în procesul educațional, dar și în perioada de adaptare a tânărului specialist, profesorul Vasile Procopișin a argumentat planificarea, construcția, dotarea și organizarea activității farmaciei universitare.

16

La insistența și cu aportul lui, în anul 1982, pe lângă facultatea de Farmacie a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, este deschisă farmacia didactică și de producere, prima de acest fel în fosta URSS, înalt apreciată de către specialiști în domeniu. Crearea unei astfel de farmacii avea destinația de integrare a procesului de instruire a studenților facultății de farmacie cu cel de producere, control al calității și eliberare a medicamentelor. Pentru realizarea acestui obiectiv, în farmacie au fost create locuri de lucru atât pentru angajați, cât și pentru studenți. Farmacia a fost dotată cu utilaj farmaceutic și electronic performant pentru acea vreme. Aceasta a fost una din primele farmacii din spațiul ex-sovietic care a utilizat mașini electronice de calcul (în 1984 – mașina mini-electronică SM-4, iar din 1994 – computere personale, programe automatizate de evidență și gestiune, rețea locală) în prelucrarea informației a întregului proces de circulație a medicamentelor.

Această farmacie, de rând cu realizarea sarcinilor de asistență farmaceutică a populației, exercită și funcții suplimentare, cum ar fi:

- ✓ perfecționarea procesului de pregătire practică a studenților la locuri de lucru specializate;
- ✓ aprobarea și implementarea metodelor raționale de organizare a muncii în farmacie;
- ✓ elaborarea recomandărilor privind implementarea formelor avansate de asistență farmaceutică a populației;
- ✓ organizarea lucrărilor practice în cadrul cursurilor de perfecționare postuniversitară a farmaciștilor.

În cadrul farmaciei universitare a fost instalat primul sistem automatizat de selectare și utilizare a informației la nivelul „farmacie – policlinică”.

Un alt aspect integrațional din domeniul medicinei și farmaciei este pregătirea cadrelor de medici și farmaciști. Pregătirea „medicală” a farmacistului la fel ca și pregătirea „farmaceutică” a medicului trebuie să fie orientată spre obținerea beneficiului pentru pacient. Numai în acest sens este adevărată integrarea în domeniul pregătirii universitare și postuniversitare a acestor specialiști.

Creșterea fulminantă a sortimentului de medicamente pe care trebuie să-l cunoască medicul și farmacistul, volumul enorm de informație despre medicamente, multiple reacții adverse creează dificultăți pentru medicii practicieni și probleme serioase pentru consumatorii de medicamente.

În aceste condiții, acum aproape 30 de ani, în majoritatea țărilor dezvoltate, dar și în unele țări în curs de dezvoltare, a luat naștere o nouă ramură a farmaciei – farmacia clinică și, respectiv, specialistul farmacist-clinician. În

această direcție, profesorul Vasile Procopișin, pentru prima dată, în baza modelării experimentale, argumentează necesitatea pregătirii specialiștilor farmaciști-clinicieni pentru Republica Moldova, elaborând planul de studii și programele necesare. Așadar, principiul „integrării” medicinei cu farmacia a fost aplicat cu succes și în pregătirea cadrelor de farmaciști.

Luând în considerare experiența activității farmaciștilor-clinicieni din mai multe țări și studiile efectuate în Republica Moldova, a fost elaborată concepția implicării farmacistului-clinician în procesul de utilizare rațională a medicamentelor; concepția a fost ulterior inclusă în regulamentul-tip al farmacistului-clinician.

În acest domeniu studiile au fost și continuă să fie axate spre intensificarea pregătirii medico-biologice a farmaciștilor. Pe parcursul acestor ani planurile de studii și programele pe discipline pentru specialitatea „Farmacie” au fost sistematic modificate și completate în scopul lărgirii și aprofundării pregătirii medico-biologice a specialiștilor-farmaciști. Pentru realizarea scopului în cauză, în cadrul Facultății de Farmacie a USMF „Nicolae Testemițanu” a fost organizată și o catedră specială care întrunește cursurile de farmacologie, farmacoterapie și patologie pentru viitorii farmaciști.

Din păcate, deplasarea accentelor doar pe aspecte comerciale a diminuat substanțial prestigiul farmaciei ca profesie și verigă importantă în domeniul sănătății.

Reamintim aici că Organizația Mondială a Sănătății (OMS), încă în 1994, a adoptat o nouă strategie de dezvoltare, în care farmacistul ocupă un rol important în ocrotirea sănătății. În vederea dezvoltării noilor strategii, au fost elaborate standarde noi de calitate, expuse în Regulile de Bune Practici (GXP) pe următoarele dimensiuni: de laborator (GLP), în studiile clinice (GCP), de fabricație (GMP), de distribuție (GDP) și de farmacie (GPP). Potrivit noilor abordări, ridicarea nivelului de eficiență și inofensivitate a terapiei medicamentoase pentru fiecare pacient constituie obiectivul major al activității farmacistului.

În această ordine de idei, implementarea conceptului de farmacie clinică a devenit un imperativ al timpului. Farmacistul de astăzi, instruit în domeniile activității farmaceutice, a farmacologiei, patofiziologiei și a farmacoterapiei, devine specialistul care înțelege și știe cum să intervină în numele adeziunii medicale. Însă, de rând cu aceste abilități, el trebuie să înțeleagă principiile fundamentale ale sistemului de sănătate și să devină profesionist în prestarea asistenței farmaceutice.

Firește, baza acestor principii continuă să fie unitatea între medicină și farmacie, între asistența medicală și cea farmaceutică.

În condițiile economiei de piață, integrarea celor două coordonate se actualizează prin eforturi comune ale medicilor și ale farmaciștilor, orientate nu numai spre elaborarea de noi medicamente, ci și spre dezvoltarea industriei farmaceutice naționale.

În ultimii ani de viață, profesorul Vasile Procopișin și-a completat lista preocupărilor sale științifico-practice cu o nouă direcție – dezvoltarea industriei farmaceutice autohtone, ultima solicitând o stringentă necesitate de argumentare științifică a căilor de dezvoltare. Rezultatele nu s-au lăsat multășteptate: deja peste câțiva ani în țară activează 28 de întreprinderi producătoare de medicamente cu un sortiment de peste 1200 denumiri.

Este binevenit să amintim în acest context și despre eforturile profesorului Vasile Procopișin privind restabilirea relațiilor colegiale și profesionale cu facultățile de Farmacie România în deosebi cu cele din Iași și București, consolidate de pasiunea pentru trecutul, prezentul și viitorul profesiei de farmacist. Relațiile de prietenie care sau constituit în acea perioadă între Marțian Cotrău – Vasile Procopișin – Constantin Iugulescu, personalități ale științei și practicii farmaceutice din spațiul românesc, colaborarea dintre ei a fost un model de perseverență, de dragoste pentru profesia de farmacist, trasând dorința de a uni eforturile într-o prosperare a Farmaciei.

Direcțiile prioritare ale acestei fructuoase activități au fost:

- ✓ colaborare științifică și didactică prin schimbul de cadre didactice;
- ✓ elaborarea în comun a manualelor de specialitate;
- ✓ mobilitatea academică pentru efectuarea practicii studenților;
- ✓ invitații de participări la Reuniuni, Simpozioane, Congrese, Conferințe;
- ✓ oferirea de manuale, reviste, ziare, publicații științifice;
- ✓ colaborare în realizarea diverselor proiecte de cercetare științifică;
- ✓ promovarea valorilor profesionale naționale în Europa.

După cum sa menționat profesorul Vasile Procopișin a acordat un loc deosebit activității didactice și pedagogice, ea axându-se pe îmbunătățirea calității în pregătirea farmaciștilor de înaltă calificare. Elaborarea Standardului educațional al farmacistului, a Programelor și a planurilor noi de studii, adaptate la condițiile de dezvoltare a științei și a practicii farmaceutice, pregătirea manualelor, a elaborărilor și a indicațiilor metodice pentru studenții facultății constituie dovada activității sale în acest domeniu.

În calitate de membru-corespondent al Academiei de Științe a Republicii Moldova Domnul profesor a avut grijă să coordoneze și să consolideze dezvoltarea științei farmaceutice, acordând și la acest capitol prioritate problemelor integraționale: medicină-farmacie, farmacie națională-farmacie europeană, mondială.

Ideile unicității promovate de Patriarhul Farmaciei Moldave Vasile Ilie Procopișin se respectă în continuare de către cercetătorii din domeniu, fiind și astăzi orientate spre obținerea beneficiilor pentru sănătatea omului.

În contextul celor expuse vom menționa faptul că această orientare a serviciilor farmaceutice este de o actualitate majoră atât pentru personalul farmaceutic cât și pentru societate și puterea de stat.